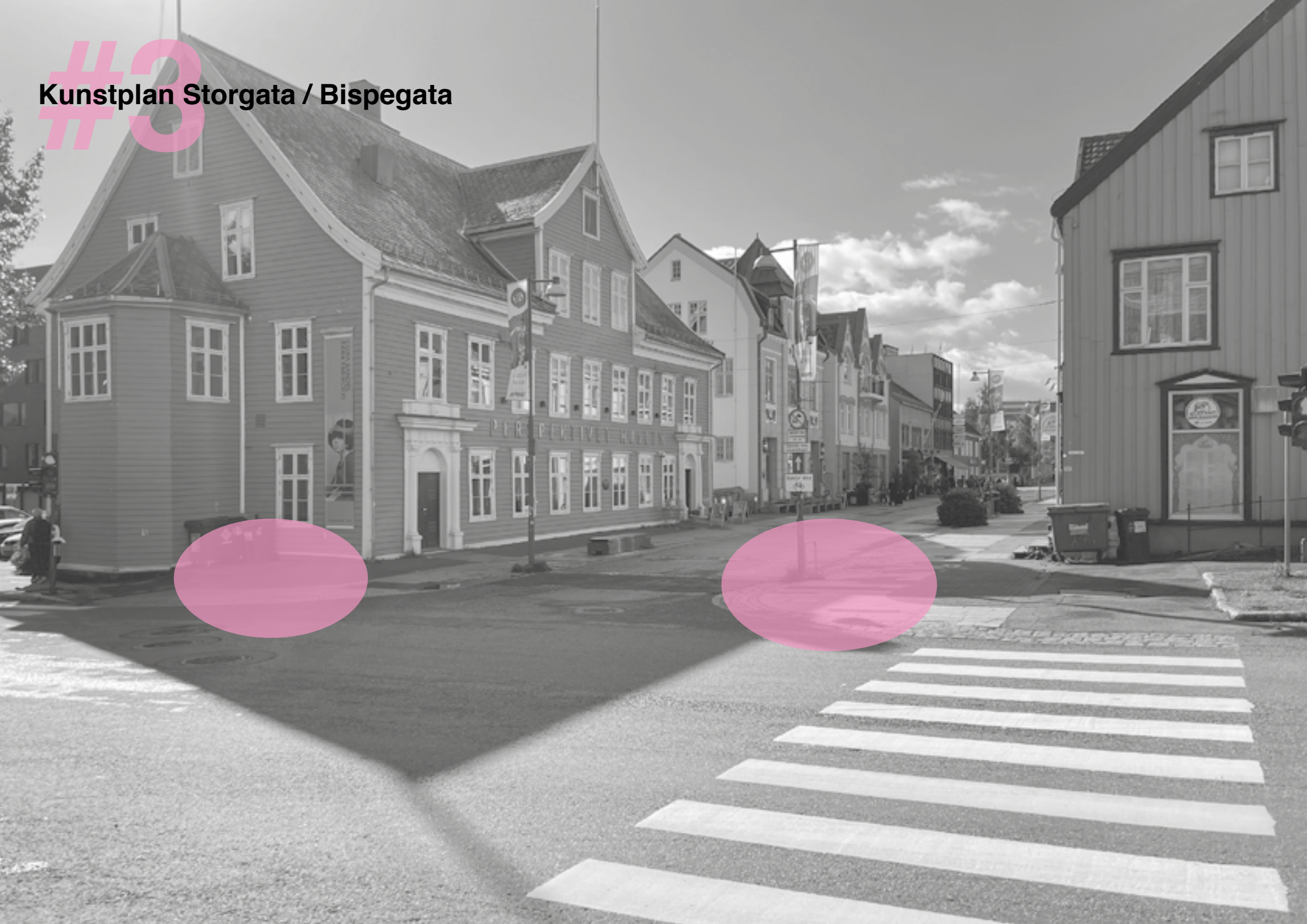

#3 Kunstplan Storgata / Bispegata

Innholdsfortegnelse

Innledning / bakgrunn	s. 3
Steder for kunst	s. 4
Kunstutvalgets sammensetning og arbeidsform	s. 5
Visjoner og overordnet målsetting for kunsten i Storgata	s. 6
Brukere og publikum	s. 7
Kunstprosjektet Storgata / Bispegata	s. 8
Byggeprosjektet / gateprosjektet	s. 11
Arkitekturen, fysiske rammebetingelser og historisk kontekst	s. 13
Arkitektoniske stilarter	s. 14
Vern	s. 14
Eksisterende kunst i området	s. 15
Budsjett	s. 16
Framdrift	s. 17

KUNSTPLAN FOR STORGATA / BISPEGATA

Innledning / bakgrunn

I forbindelse med omfattende rehabilitering av nordre del av Storgata, fra Fredrik Langes gate til Bispegata, har Tromsø kommune involvert kunstkonsulenter tidlig i prosessen, slik at kunsten kan integreres i byggeprosjektet og følge byggeprosjektets fremdriftsplan. Kunstkonsulentene leverte en prinsipplan for kunst i oktober 2021. Det tverrfaglige kunstutvalget i Tromsø kommune bevilget, på bakgrunn av prinsipplanen, midler til gjennomføring av kunstprosjektene i Storgata nord.

Tromsø kommune har vedtatt «Strategi for uterom 2016-2030», der enkelte områder er avsatt til kunstområder, og kunsten er foreslått å spille en rolle i utformingen av sentrale byrom. Kunst i byrommene er en viktig del av Tromsø som et arktisk forbilde, der kunsten er med på å bidra til opplevelser, refleksjon, aktivitet og gode møteplasser. Storgata er et så sentralt byrom i Tromsø at det ved en oppgradering er riktig og også vurdere utplassering av kunstverk. Kunst bør inn i en tidlig fase av planleggingen slik at kunsten kan integreres i Storgata som byrom, enten i enkelte soner og/eller som del av den helhetlige opplevelsen og uttrykket.

Kunstkonsulentene har sammen med prosjektgruppen lokalisert egnede steder langs hele prosjektstrekket, hvorav tre steder skiller seg ut. De utvalgte tre stedene har fine muligheter for ulike kunstprosjekter som kan tematisere grensene mellom det offentlige og private, demokrati og representasjon, samt innskrenkende versus fri bruk av det offentlige rom med et skrått blikk til det som kan synes å være et samfunns ubegrensede behov for nye og utvidede sikringstiltak.

De tre stedene er:

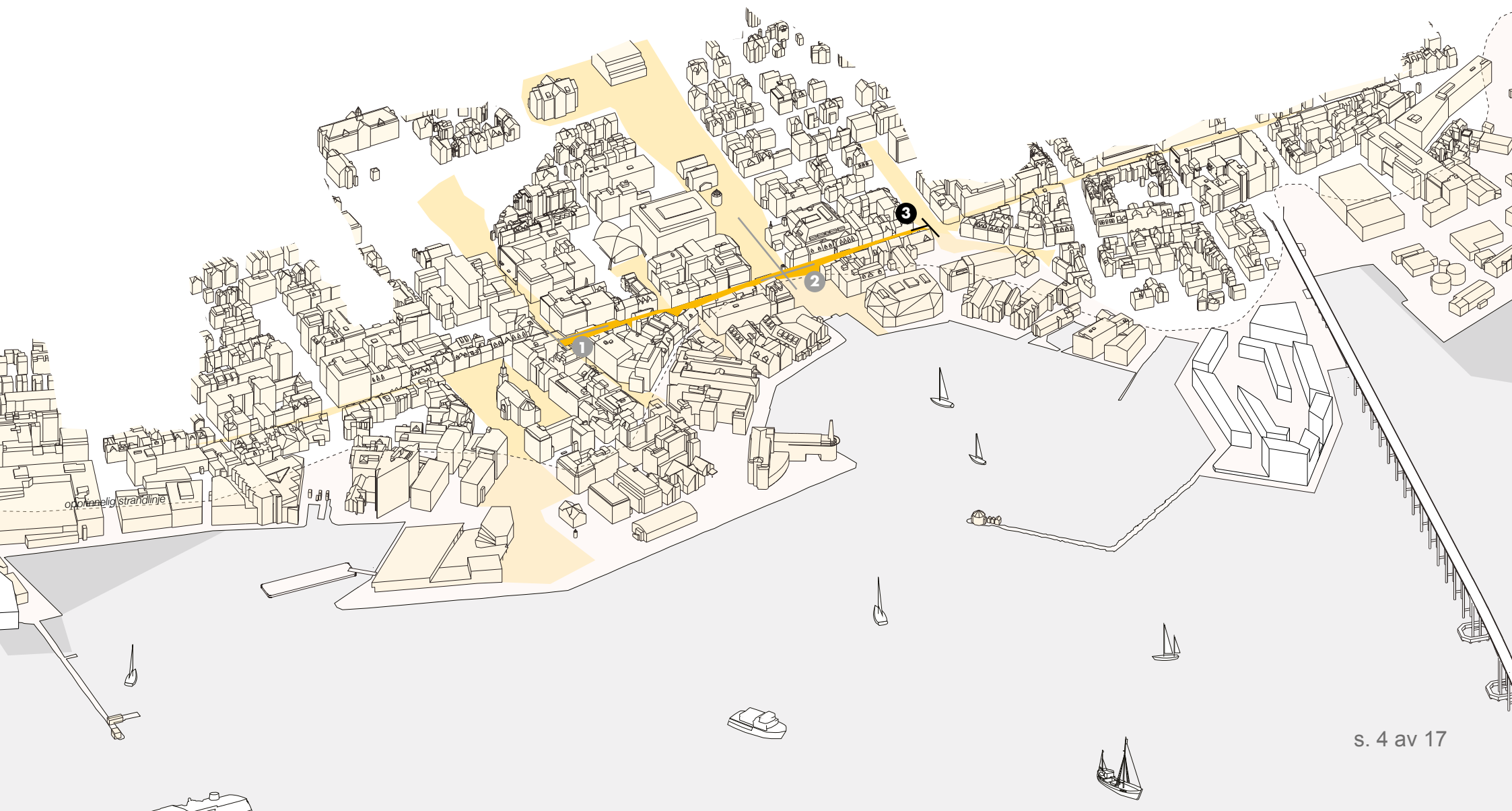
- 1 Storgata / Fredrik Langes gate
- 2 Storgata / Stortorget / Erling Bangsunds plass
- **3 Storgata / Bispegata**

Denne kunstplanen omhandler prosjekt 3: *Storgata / Bispegata*

1 Storgata / Fr. Langes gate

2 Storgata / Torgallmenningen

3 Storgata / Bispegata

Kunstutvalgets sammensetning og arbeidsform

Kunstutvalgets sammensetning og arbeidsform

- Nina Mathisen, kunstrådgiver i Tromsø kommune og prosjektleder for kunst i Storgata nord.
- Berit Steenstrup og Viel Bjerkeset Andersen, kunstkonsulenter oppnevnt av Tromsø kommune og ledere av kunstutvalgene.
- Alexandra Dons / Kenneth Hellvig, prosjektleder veg, seksjon for byutvikling, Tromsø kommune
- Mari Bergset, Lo:Le arkitektur og landskap AS
- Anita Veiseth, Verte landskap AS
- Kenneth Dallager, Hinnstein AS
- Brukerrepresentant

Norges Handikapforbund, NHF, er høringsinstans underveis i prosessen.

Formidling

Prosjektet følges og dokumenteres innenfor eget tidsløp, og formidles fortløpende på kommunens infosider og/eller sosiale medier.

Visjoner og overordnet målsetting for kunsten i Storgata

Byggene langs Storgata som inngår i byggeprosjektet er med få unntak, alle private: - gategulvet er offentlig, mens fasadene og veggene er private. Opplevs det som en innskrenking, eller er man seg det bevisst når man flanerer i Storgata? Hva betyr det for bruken av det offentlige rommet? Hvor kan befolkningen ytre seg; kan man stå på gulvet å rope? Kan man skrive på gulvet? Kan man sette seg ned og nekte å flytte på seg, - på det offentlige gategulvet eller inntil en privat vegg? Hva skjer med våre offentlige rom når de umerkelig forandres til gjennomkommersialiserte markedsføringsplasser, hvor kan man oppholde seg uten å føle at man må kjøpe noe?

Å tilrettelegge for *fysiske offentlige rom* er ekstra viktig når mye av den offentlig samtalen har *"beveget seg bort fra torget, og blitt mer abstrahert fra det fysiske"* og i stedet oppstår *"i en mer fragmentert offentlighet i sosiale medier"* (*"Bysamfunn"*, antologi, kapittel 2, Bergsli, Sandkjær og Sirowy, 2019). Sosiale medier forsterker segregerte meninger og avskjærer krysspunktene der tilfeldige møter mellom ulike grupper oppstår. En åpen tilgang til offentlige rom for kollektive uttrykk og kollektive utførelser er et av de viktigste forholdene for demokratiet. (*"Bysamfunn"*) Det fysiske offentlige rommet er ditt og mitt, - det er vårt! Er vi ikke oppmerksomme, hvis vi tar det for gitt eller hvis vi ikke bryr oss, kan vi, litt etter litt, miste det. På sikt vil det kunne bli et demokratisk problem.

I Jane Jacobs banebrytende bok fra 1961 *"The Death and Life of Great American Cities"*, skriver hun på side 27; *"Streets and their sidewalks - the main public places of a city - are its most vital organs."* En mangfoldig gate er trivelig å gå i, den føles sikker å oppholde seg i på ulike tider av døgnet, som igjen fører til at flere ønsker å gå der. Tilfeldige møter mellom ulike grupper mennesker kan oppstå. *"Street sociability is no trivial matter. Social streets are safer. They are healthier."* (*"Using urban experiments to find happier streets"*, 2014, Charles Montgomery, canadisk forfatter og urbanist)

Å opprettholde Storgata som allmenning og en viktig arena for ytringer, fellesskap og dens demokratiserende og ikke-kommersielle status er særdeles viktig at ivaretas. Alle tre kunstprosjekter skal derfor på ulikt vis forholde seg til dette. Storgataprojektet kan med dette bli en drivkraft for videreutviklingen av et levende Tromsø sentrum.

Gatene som krysser Storgata representerer forstyrrelser i en ellers strømlinjeformet og rett gate, og trekker linjer til viktige offentlige institusjoner; skoler, bibliotek, kino, teater og musikk m.m. og er derfor viktige å poengtere i en kunstplan. Prosjektet med oppgradering av Storgata nord har klare avgrensninger, men kunstplanen kan både utfordre og utvide disse rammene, ved å gå i dialog med viktige historiske tverrforbindelser som veiter, gater og torg, og inkludere disse i prosjektet.

Som de fleste andre steder er den eksisterende kunsten i området primært figurative skulpturer og byster som hovedsaklig hedrer ulike norske menn. Med dette prosjektet har vi en fin mulighet til å kunne utvide kunstspekteret, finne kunstneriske uttrykk som favner bredere, slik at flere kan føle seg representert i det offentlige rom. Vi ønsker kunstprosjekter som holder høyt nasjonalt og internasjonalt nivå.

Brukere og publikum

Storgata er sammen med Kirkeparken og Torgallmenningen det viktigste offentlige uterommet i Tromsø og er derfor viktig for alle byens innbyggere og besøkende. Både de som bor «i byen» og «bonan» har brukt gata til å møte folk, handle, se og bli sett, feire, demonstrere, gå fra nord til sør og omvendt i sentrum – kort sagt alt som en hovedgate skal brukes til. De som bor i sentrum har Storgata som sitt nærområde. Tromsø sentrum har en variert befolkning, med luksusleiligheter på den ene siden, og en opphopning av levekårsutfordringer på den andre. Hele 30% av barn i sentrum lever i lavinntektshusholdninger, kontra 8,3% totalt i kommunen. (Kilde: 0225 Kommuneplan for Tromsø sentrum 2020-2032, s. 15)

Tromsø er en internasjonal by, og i kommunen har 13,3% av befolkningen innvandrerbakgrunn. De største innvandrergruppene kommer fra Polen, Tyskland, Sverige, Russland og Syria (Kilde: SSB, 01.01.2021).

Gyllenborg barneskole i Tromsø sentrum har i underkant av 300 elever, her har mange av elevene en flerkulturell bakgrunn og over 50 nasjoner er representert ved skolen.

Tromsø er også en samisk by, og er den kommunen i Norge med flest innbyggere registrert i Sametingets manntall. Dette bør representeres i kunsten.

Kunstprosjektet Storgata / Bispegata

Kunstprosjektet ligger i Storgatas ende mot nord, der gågata møter den trafikkerte Bispegata. Her prosjekteres det en terrorsikring for å hindre at noen kan komme kjørende i høy hastighet nedover Storgatbakken og innover Storgata. Vi ser på dette som et interessant sted for kunst.

Hva betyr denne redselen vi har for alvorlige hendelser i det offentlige rom? Kan vi sikre oss mot et hvert terrorangrep? Hva betyr det byplanmessig at det settes opp et stengsel midt i en gateflyt? Er dette noe et kunstprosjekt kan problematisere eller eventuelt uttrykke humoristisk? Kunstprosjektet kan også kommentere samfunnets økende sikkerhetsbehov og innskrenking av det offentlige rom.

Områdene avsatt til kunst ligger i gangsonene der det er prosjektert permanente pullerter. Kunstverket kan benytte begge områdene avsatt til kunst, eller bare ett. I kjøresonen er det prosjektert heve-/senkepullerter, disse inngår ikke i kunstprosjektet. Kunstverket må kunne oppfylle alle relevante krav til sikring som normalt ivaretaes av en pullert, materialene som brukes må tåle røff bruk og hard klimapåkjenning. Kunstner må derfor arbeide tett med prosjekterende og utførende fra hovedprosjektet for å sikre dette. Byggherre står for kostnader til fundament og evt frembringelse av strøm.

Til denne oppgaven ønskes vi å nå ut til en bred gruppe kunstnere, med et bredt tilfang av idéer. Vi legger derfor opp til en åpen prekvalifisering, hvorav tre kunstnere/team inviteres videre til konkurranse. Kunstutvalget har også anledning til å invitere kunstnere direkte til konkurransen.

Oversiktsbilder av dagens situasjon;
Kunstprosjekt 3: Storgata - Bispegata.

Byggeprosjektet / gateprosjektet

Storgata i Tromsø sentrum har en rekke viktige funksjoner som blant annet handelsgate, ferdselsåre og møteplass. Den er et viktig byrom i sentrum for både for fastboende og besøkende.

De siste år er det gjennomført oppgradering av Storgata sør mellom Fr. Langes gate og Kirkegata. Dette har gitt ikke bare området, men hele byen et betydelig løft. Materialbruk og gatemøbler av høy kvalitet, godt samspill mellom gatelegemet og tilstøtende bygg er noe av det som løfter og fremhever denne delen av sentrum.

Storgata nord, mellom Fr. Langes gate og Bispegata er preget av forfall. Fortausarealet fremstår i dag som et lappeteppe. Ukentlig skades skiferheller som må fjernes og erstattes med asfalt som en midlertidig løsning. Hull og ujevnheter medfører en reell fare for myke trafikanter. Det brukes også betydelige beløp på vedlikehold av denne delen av Storgata, selv om resultatet ikke bærer preg av det. Slik gaten fremstår i dag ivaretas verken trygghet eller trivsel på en god nok måte.

Kommunestyret gikk i 2021 inn for en å full oppgradering av Storgata nord, etter modell av allerede utbedret del Storgata sør.

Verte landskap, Lo:Le arkitektur og landskap og Hinnstein AS ble engasjert til å utføre detaljprosjekteringen som innebærer en vurdering av gaten som helhet. Illustrasjonene under er fra prosjekteringen.

I 2016-2018 fikk Storgata sør for Fredrik Langes gate til Kirkegata en real ansiktsløftning da den ble omgjort til gågate og fikk nytt dekke. Dette har satt standarden for oppussingen av Storgata videre mot Bispegata.

Arkitekturen, fysiske rammebetingelser og historisk kontekst

Storgata strekker seg fra Muségata til Skriverplassen. Siktlinjene preges av utsikten til Malangsfjellene i sør og fjellene på Ringvassøya i nord.

To viktige kulturinstitusjoner setter sitt preg på den nordlige enden av gågata; Verdensteatret Kino, den eldste kinoen i Nord-Europa som har vært i kontinuerlig drift, og Perspektivet Museum.

Bispegata er en brannintervall, et resultat av plan og bygningsloven fra 1846.

Storgata 110. Echrollgården, fra 1829 i empirestil, var den første bispegården i Hålogaland bispedømme, derav navnet «Bispegata».

Storgata 95. Perspektivet museum, fra 1839, er Tromsøs beste eksempel på Bergen-empire, og karakteriseres av svai i taket, liggende panel og streng symmetri.

Fun fact: Nobelprishjørnet / Litterært hjørne. Bjørnstjerne Bjørnson har overnattet på Hotel Norden (Storgata 97). Knut Hamsun sitt første forlag lå i Storgata 106. Og Borghild Krane som skrev den første biografien om Sigrid Undset, hadde kontor i Storgata 104. Sara Fabricius /Cora Sandel, ikke nobelprisvinner, men kjent forfatter, bodde i Storgata 95 i sin ungdom.

Tromsø vokste frem rundt naustene i strandkanten og bryggene i sundet, og etterhvert krambodene på nedsida og kjøpmannsgårdene på oversida av Sjøgata. De store bybrannene i 1948 og 1969 gjør at det bare er i kvartalet mellom Fredrik Langes gate, Sjøgata og veistubben nord for Sjøgata 16 at vi i dag kan lese denne historiske bygningsstrukturen. Mellom Sjøgata og Storgata lå det et konglomerat av uthus, fjøs, stall, elhus, bakstehus, utedo, vedskjul, sjåer etc. Nedsida av Storgata var derfor preget av disse uthusene helt frem til moderne tid.

Ved plan-og bygningsloven fra 1846 fikk byen de karakteristiske brannintervallene / allmenningene som krysser Storgata: Strandskillet, Torgallmenningen, Bispegata, Nordre Tollbodgate og Skriverplassen. Murtvangsloven i 1904, etter bybrannen i Ålesund, satte et tydelig preg på Storgata med murbygg som Storgata 65 (Rødbanken), Storgata 68 (Wi-To), Storgata 73 (Solid), Storgata 93A (Nitty Gritty) og Storgata 93B (Verdensteatret kino).

Storgata ble opprinnelig stukket ut mellom eiendommene til byens første borgere, Figenschou (Storgata 84 - Burger King) og Giæver (Storgata 65 - Rødbanken). I en periode het gata «Strandgaden», og var den første gata som ble bygget etter amtmann Sommerfeldts planskisse fra 1788, en klassisk rutenettplan.

Storgata ble i stor grad utbygget mellom 1815 og 1830 med to-etasjes trehus, men de viktigste handelsgatene var på den tiden Fr. Langes gate og Sjøgata. På 1860-tallet, da man fikk «skifertrottoarer», flanerte man på «Strøget» mellom Storgata 44 (Grand hotell) og Storgata 95 (Perspektivet museum).

Omkring 1. verdenskrig fikk Storgata preg av å være handlegate og hovedgate for alvor. «Speilglassrevolusjonen» ga moderne forretningslokaler i så godt som hele gateløpet.

Kirkeparken, Storgata og Torgalmenningen er fortsatt de viktigste offentlige uterommene i Tromsø sentrum. Storgata er den viktigste utelivsgata i Tromsø, med flere barer og restauranter, og et yrende natteliv. Ved etableringa av handelsparker utefor sentrum har Storgata de senere årene blitt tappet for handel, og gata har tidvis vært preget av tomme lokaler. Eksplosjonen i turistnæringa før covid satte også sitt tydelige preg på gata, med etablering av en rekke souvenirbutikker.

Arkitektoniske stilarter

Trehusene i den opprinnelige bykjernen var i empirestil. Dette er Perspektivet museum (Storgata 95) og den katolske bispegården (Storgata 94) de mest fremtredende eksemplene på. Murhusene er i all hovedsak i jugendstil.

I 1960 ble rasjoneringen av bygningsmaterialer (og biler) etter krigen opphevet, og man ville erstatte trehusene med brannsikre betongbygg som utnyttet hele tomtearealet. Storgata byggelinje ble utvidet for å gi plass til skråparkering. Dette ble gjennomført i Storgata 70/72 (KV-bygget) og Tromsøs forretningsbank (Storgata 74), tegnet av Jan Inge Hovig. Tre-etasjes betongbygg kom delvis som erstatninger etter brann, eller ønske om modernisering, og er spredt langs hele Storgatas gateløp. Storgata 67 (Tempo-gården) og Storgata 85 (Essens) og Storgata 89 (Britts Boutique) er tydelige eksempler på dette.

Den store bybrannen i 1969 gjorde at kvartalet mellom Sjøgata 16 og Stortorget forsvant, dette kvartalet preges i dag av de nye husene som bygget på tomta foran Torgcenteret (Storgata 79-83) etter årtusenskifte. Husene på sørsida av Torgalmenningen mellom Storgata og Grønnegata forsvant også, og ble erstattet av Kulturhuset og Gjensidigegården (Storgata 92). Storgata og torget var i lang tid preget av provisorier for de forretningene som ble ødelagt i brannen.

Storgata mellom Fr. Langes gate og Bispegata ble bussgate i 1978, og gågate ved Tromsøs 200-års jubileum i 1994. Oppgraderingen av gatedekket ble da gjort med gjenskaping av «skifertrottoarene» fra 1860-årene.

Vern

Den antikvariske bygningskomisjonen av 1933 foreslo fredning av den katolske bispegården og Perspektivet museum. Dette ble vedtatt av Quislings regjering i 1942. I 1994 ble Verdensteatret kino fredet, og i 2009 ble Løkkekioksen (Raketten) fredet.

Den første reguleringsplanen med verneformål kom i 1973 og omfattet husene på oversiden av Storgata fra Grand hotell til Wi-To. Den store politiske diskusjonen om vern kontra modernisering gjorde at det ikke kom en verneplan i sentrum før 2008. Ved bygginga av Veita-senteret på 1980-tallet førte dette blant annet til at det ble revet og oppført en pastisj av Skanckegården (Storgata 102) fra 1805.

Kilde: Erling Steenstrup

Eksisterende kunst i området

Det ble utført et veggmaleri vis-a-vis Perspektivet museum, dedikert Cora Sandel/Sara Fabritius, av Liv Ragnhild Kjellman/ WOW i 2021. Maleriet er godt synlig når man entrer Storgata fra Bispegata. I tillegg finnes en byste av Ingvald Jaklin laget av Ulf Dreier, 1999, og skulpturgruppen "Løperne" av Leonardi Lustig, 2016, i trekantparken Ingvald Jaklins plass mellom Skippergata og Bispegata.

Bildetekst: Perspektivet Museum har brukt Storgata til arrangementer, her åpning av veggmaleri av Cora Sandel av WOW. (Foto: Perspektivet Museum)

Budsjett

Kunstneriske konsulenter

Konsulenthonorar 15%	100 000
Arbeidsgiveravgift 7,9%	7 900
Reiseutgifter	20 000
Sum administrative utgifter:	127 900

Kunstrelaterte utgifter:

Skulptur / objekt med mulig pendant Storgata 70/72 og 74 450 000*

Konkurransen
Konkurranshonorar 35 000 x 3 105 000

Befaring, møter etc. 30 000
5% BHK 22 500
Formidling og fotodokumentasjon 4 000
Skilting 1 000
Uforutsett/ reserve 41 100
Sum kunstrelaterte utgifter: 653 600

Sum totalt: 781 500

*forutsetter at fundamentering, strøm og lys tillegges byggeprosjektet

Fremdrift

2022 Uke 48	Invitasjon til prekvalifisering for konkurranse sendes ut
2023 Uke 1	Innsendelsesfrist prekvalifisering fredag 06.01.2023
2023 Uke 2	Gjennomgang av innsendt materiale, grovsortering
2023 Uke 3	Kunstutvalg velger ut tre kunstnere til invitert konkurranse
2023 Uke 4	Utvalgte kunstnere får beskjed, med invitasjon til befaring
2023 Uke 6	Felles oppstartsseminar og befaring for de tre kunstprosjektene i Storgata 6.-7. februar
2023 Uke 17	Innlevering av konkurranse fredag 28. april, fysisk materiale leveres Tromsø rådhus før kl. 15.00 denne dag
2023 Uke 22	Juryering. Avgjørelse innen fredag 02. juni
2023 Uke 24	Oppstartsmøte og kontrakt med valgt kunstner
2023 - 2024	Produksjon kunstverk
2024	Ferdigstilling kunstverk, koordineres med hovedprosjektet

Kunstprosjektet må forholde seg til hovedprosjektets fremdriftsplan. Det taes forbehold om endringer i tidsplan, grunnet endelige budsjettavklaringer i midten av desember 2022, eller andre forhold som vil påvirke prosjektets fremdriftsplan.